

УДК 339

Савош Л.В., к.е.н., доцент,

Кобрін В.П.

Луцький національний технічний університет

МІЖРЕГІОНАЛЬНЕ ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ЄВРОПІ: ВІД ЄВРОРЕГІОНІВ ДО ОБ'ЄДНАНЬ ЄВРОРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

У роботі розглянутий розвиток міжрегіонального прикордонного співробітництва від єврорегіонів, до об'єднань єврорегіонального співробітництва, розвиток єврорегіонів, роль України в даному контексті.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, транскордонний простір, єврорегіон, єврорегіональне співробітництво.

Savosh L., Kobrin V.

INTERREGIONAL CROSS-BORDER COOPERATION IN EUROPE: FROM EUROREGIONS TO EUROREGIONAL ASSOCIATIONS OF COOPERATION

The paper considers the development of cross-border cooperation from European regions, to Euroregional cooperation, the development of European regions, the role of Ukraine in this context.

Key words: cross-border cooperation, cross-border area, Euroregion, Euroregional associations of cooperation.

Савош Л.В., Кобрин В.П.

МЕЖРЕГИОНАЛЬНОЕ ТРАНСГРАНИЧНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО В ЕВРОПЕ: ОТ ЕВРОРЕГИОНОВ К ОБЪЕДИНЕНИЯМ ЕВРОРЕГИОНАЛЬНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

В работе рассмотрено развитие межрегионального приграничного сотрудничества от еврорегионов до объединений еврорегионального сотрудничества, развитие еврорегионов, роль Украины в данном контексте.

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, трансграничное пространство, еврорегион, еврорегиональное сотрудничество.

Постанова проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Невід'ємною частиною сучасних процесів глобалізації, інтеграції та регіоналізації є процес транскордонного співробітництва, який поступово охоплює прикордонні регіони України. Важливість використання можливостей

прикордонного розташування регіонів для активізації співробітництва між сусідніми країнами робить транскордонне співробітництво ваговою складовою зовнішньої політики держави.

Розвиток міжрегіонального прикордонного співробітництва є одним із пріоритетів Ради Європи. Її основним внеском у визначення правових основ цього співробітництва стала Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (Мадридська конвенція) 1980 р. у супроводі двох протоколів, прийнятих відповідно 9 листопада 1995 р. і 5 травня 1998 р. Дана конвенція поставила за обов'язок сторонами, що її підписали, підтримувати й заохочувати транскордонне співробітництво між територіальними громадами й органами влади, які перебувають під їхньою юрисдикцією.

Насправді ця конвенція закріпила вже існуючу на той момент у Європі тенденцію, – появу об'єднань транскордонного співробітництва, що одержали назву єврорегіонів за іменем першого такого угруповання «Euregio», що виникло в 1958 р. на кордоні Німеччини й Нідерландів. Ще до підписання конвенції, у червні 1971 р., була створена Асоціація європейських прикордонних регіонів (Association of European Border Regions) із секретаріатом у м. Гронау (Німеччина) на території першого єврорегіону «Euregio». Ця добровільна неурядова організація зараз об'єднує близько 100 різних інститутів транскордонного співробітництва в Європі, більшість із яких названі єврорегіонами.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питаннями розвитку міжрегіонального транскордонного співробітництва займаються багато вчених: Н.Мікула, Ю.Палеха, Н.Смиян та інші.

Проблема розвитку міжрегіонального прикордонного співробітництва від єврорегіонів, до об'єднань єврорегіонального співробітництва, стала актуальною досить недавно, тому має багато дискусійних моментів.

Цілі статті. Метою статті є конкретизація стратегії розвитку міжрегіонального прикордонного співробітництва від єврорегіонів, до об'єднань єврорегіонального співробітництва, яка враховує сучасні інтеграційні процеси, що відбуваються у світовій економіці.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Єврорегіони утворилися в межах основних осей (смуг) транскордонного співробітництва [1]:

- Північноморсько-Середземноморської, що йде уздовж лінії

державного кордону між Німеччиною, Нідерландами, Бельгією, Люксембургом, Францією, Швейцарією та Італією;

- Балтійсько-Адріатичної, що йде уздовж лінії кордону між західноєвропейськими країнами (Німеччина, Австрія, Італія) і постсоціалістичними державами Східної Європи (Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина, Словенія);

- Балтійсько-Чорноморської, що йде уздовж західного рубежу колишнього СРСР, охоплюючи Калінінградську область Російської Федерації, Польщу, Литву, Білорусь, Україну, Словаччину, Угорщину, Румунію та Молдову.

У 1990-ті роки до перерахованих трьох осей (смуг) додалася ще одна – Баренцево-Чорноморська, яка сформувалася на кордоні Російської Федерації з європейськими країнами – Норвегією, Фінляндією, Естонією, Латвією, Білоруссю та Україною [2].

Як Україна, так і Росія ратифікували Європейську рамкову конвенцію про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями та два додаткових протоколи до неї. Таким чином, в українсько-російських відносинах з'явилася правова основа для розвитку повноцінного транскордонного співробітництва. У результаті на кордоні України та Росії в межах Баренцево-Чорноморської смуги на сьогодні сформований каркас територіально компактних євро регіонів, в основі яких лежать угоди між територіальними громадами, розташованими по обидва боки кордону. До цього каркасу входять євро регіони «Дніпро» (2003 р.), «Ярославна» (2007 р.), «Слобожанщина» (2003 р.) і нещодавно створений «Донбас» (2010 р.).

У ст. 2 конвенції підкреслюється: «Транскордонне співробітництво здійснюється в межах компетенції територіальних громад або влад, визначеної внутрішнім законодавством». Однак іноді різниця в законодавствах двох сусідніх країн є серйозним бар'єром на шляху реалізації укладених угод. Насамперед, це стосується розмежування повноважень між органами місцевої та центральної влади. Крім того, у конвенції не було вироблено єдиної правової форми організації діяльності євро регіону. З назвою «євро регіон» укладалися або загальні угоди про партнерство, або створювалися «співтовариства за інтересами», або «співтовариства із правами юридичної особи» і т.п. При цьому окремі євро регіони виявилися досить «розмитими» і не завжди визнавалися на загальноєвропейському рівні, що було важливо при одержанні фінансування з Європейського фонду регіонального розвитку. Необхідність вироблення загальноприйнятої дефініції поняття «євро регіон» сьогодні диктується вже не тільки потребами формування

теоретичних засад транскордонного співробітництва і концепції регіональної політики чи політики регіонального розвитку держави в цілому, але й входженням цього поняття «у термінологічний арсенал регіоналістики» [3]. Тобто, перетворюючись на об'єкт регіональної науки, єврорегіон потребує чітко визначеної, універсальної та загальноприйнятої дефініції.

Базуючись на основних положеннях Мадридської конвенції, а також реаліях транскордонного співробітництва, можна запропонувати наступне визначення: єврорегіон – це форма європейського транскордонного співробітництва між територіальними громадами або місцевими органами влади регіонів двох або більше держав, що мають спільний кордон, яка оформляється у вигляді укладання юридично чинної угоди відповідно до внутрішнього законодавства цих країн і норм міжнародного права, метою якої є координація взаємних зусиль і здійснення узгоджених заходів в різних сферах життєдіяльності для вирішення спільних питань в інтересах населення, що проживає на його території по різні сторони державного кордону.

Останнім часом також у суто практичній площині виникла необхідність чіткої та ефективної правової основи для інституціоналізації співробітництва між територіальними громадами або владою у формі єврорегіонів. Європейські міністри, відповідальні за місцеве й регіональне самоврядування, на зустрічі у Валенсії 15-16 жовтня 2007 р. поставили за мету встановлення «чітких і ефективних правових рамок для інституціоналізованого співробітництва» і домовилися створити проект нового 3-го Протоколу до Мадридської рамкової конвенції про «об'єднання єврорегіонального співробітництва» (Euroregional Cooperation Groupings – ECGs). Роботи із проекту третього протоколу проводилися Комітетом експертів з транскордонного співробітництва (Committee of experts on transfrontier co-operation) під егідою Європейського комітету з питань місцевої й регіональної демократії (European Committee on Local and Regional Democracy – CDLR). Третій протокол до Мадридської конвенції покликаний забезпечити основні положення створення й функціонування органів транскордонного й міжрегіонального співробітництва та бути повністю сумісним з Регламентом № 1082/2006 Європейського парламенту й Ради ЄС від 5 липня 2006 р. про «Європейські угруповання територіального співробітництва» (European grouping of territorial cooperation – EGTG). Даним регламентом прописані правові основи створення єврорегіональних груп у країнах ЄС. Таким чином, третій протокол до Мадридської конвенції розширює дію основних положень регламенту на

країни Ради Європи, які не входять до ЄС.

Після схвалення Комітетом міністрів Ради Європи текст третього протоколу був відкритий для підписання й ратифікації 16 листопада 2009 р. в Утрехті (Нідерланди) під час 16-ї сесії Європейської конференції міністрів, відповідальних за регіональне та місцеве врядування.

На 26.03.2011 р. цей протокол підписали 10 країн-членів Ради Європи (Вірменія, Бельгія, Німеччина, Литва, Люксембург, Нідерланди, Словенія, Франція, Чорногорія та Швейцарія), що приєдналися до рамкової конвенції [4]. У Верховній Раді України в березні 2011 р. уже відбувся «круглий стіл», на якому протокол презентували й обговорили необхідність його підписання та ратифікації [5].

Висновки. Отже, протокол № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або владами передбачає створення й діяльність «об'єднань єврорегіонального співробітництва» (ОЕС), що мають певний юридичний статус. Метою ОЕС є заохочення, підтримка й розвиток в інтересах населення транскордонного й міжтериторіального співробітництва між його членами в сферах загальної компетенції й у відповідності з національним законодавством відповідних держав. У протоколі визначено, що об'єднання єврорегіонального співробітництва – це форма органа транскордонного співробітництва у вигляді юридичної особи із правом на власний бюджет, що підпадає під законодавство тієї країни-члена Ради Європи, де розташована його штаб-квартира. ОЕС засновується шляхом укладання письмової угоди між його членами-засновниками. ОЕС можуть заснувати територіальні громади або влади й інші члени, які визначені в п. 1 ст. 3 протоколу. Під іншими членами розуміються держави-члени Ради Європи, а також юридичні особи, створені з метою вирішення конкретних завдань, що представляють взаємний інтерес, які не займаються виробничою або комерційною діяльністю. Юридичні особи можуть бути членами ОЕС, якщо: 1) їхня діяльність фінансується переважно державою, територіальною громадою або владою або подібним органом, або 2) їхнє управління контролюється цими суб'єктами, або 3) половина членів їх адміністративного, управлінського або наглядового органу призначається державою, територіальною громадою або владою або подібним органом. При цьому територіальні громади або влади мають більшість виборчих прав в ОЕС. Також п. 1 ст. 3 протоколу визначено, що фізичні особи не можуть бути членами ОЕС.

Таким чином, набуття чинності Протоколу № 3 до Мадридської конвенції буде сприяти прийняттю країнами-членами Ради Європи відповідних національних законів із забезпечення ефективної діяльності

ОЕС. Це означає, що, крім підписання угод про створення єврорегіонів на рівні місцевих органів влади й самоврядування, всі ОЕС мають бути оформлені у вигляді юридичних осіб з дотриманням перерахованих вище умов протоколу, що сприятиме активному розвитку міжрегіонального прикордонного співробітництва від єврорегіонів, до об'єднань єврорегіонального співробітництва.

- 1.Палеха Ю.М. Перспективи формування транскордонного регіону Україна-Польща / Ю.М.Палеха, Г.П.Підгрушний // Єврорегіон Буг: проблеми і перспективи транскордонного співробітництва. – Луцьк: Волинська облдержадміністрація, 1996. – С. 16–21.
2. Черномаз П.О. Концепція регіонального маркетингу: визначення і використання / П.О.Черномаз // Регіон: стратегія і пріоритети. – 2001. – Т. 1. – № 1. – С. 34–41.
- 3.Студенніков І. Регіоналістика і регіонознавство: проблеми методології та категоріального апарату / І. Студенніков // Зб. наук. пр. «Регіональна історія України». – 2007. – Вип. 1. – С. 67–78.
- 4.Протокол № 3 к Европейской рамочной конвенции о приграничном сотрудничестве территориальных сообществ и властей // Официальный сайт Бюро договоров Совета Европы. URL // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=206&CM=8&DF=26/03/2011&CL=RUS>.
- 5.Смлян Н. От еврорегионов до континента без границ / Н.Смлян // Голос України. – 2011. – № 50. – 19 мар.